

„Slibuji na svou čest (...) plnit povinnosti vlastní
a zachovávat zákony skautské...“
(Druhý závazek skautského slibu)

Zdeněk Navrátil

ŽÍT DUCHEM ZÁKONA

Skautský zákon nás provází trvale

Kulatá i „polokulatá“ výročí posledních měsíců nám připomínají nejen slavné události minulosti, ale také četné osoby, které se na jejich vzniku a průběhu aktivně podílely. Bylo mezi nimi hodně skautů, kteří svůj dávný, v mládí složený skautský slib přijali vážně a skautský zákon trvale zachovávali. Nebylo to pro ně vždy jednoduché a také cena, kterou za tuto věrnost byli nuceni splatit, byla citelná, někdy – bohužel – také absolutní. Byli si však vědomí toho, že jimi složený slib je závazný pro ně i v dospělosti a věrnost zásadám skautského zákona byla pro ně i v tomto věku samozřejmostí. Mohou proto být dobrým příkladem také dnes nám všem.

„Skautem jednou, skautem navždy“

Hovoříme-li o začátcích skautského hnutí před už více než stoletím, vždy vzpomínáme na snahu *Baden-Powella* přinést mladým lidem zajímavý program, který by je odvedl od bezcílného bloumání ulicemi vznikajících slamů nástupu průmyslové revoluce a přivedl je tak ke smysluplnému životu, jehož cílem by byl dobrý občan vlasti – tehdy britského impéria –, životu, který však nepostrádal pro ně radost a úžasné prožitky. Bylo mu jasné, že jen sám pouhý program pro to nestačí a musí být budován na pevném mravním základu. Věděl, že základním kamenem naší kultury a této civilizace je právě křesťanství, vycházející z židovsko-křesťanského *Dekalogu*. Bylo proto pro něho samozřejmé, že jím stanovené mravní zásady nového hnutí budou s *Desaterem Božích přikázání* v souladu. Podařilo se mu to v plném rozsahu a to nejen jejich formou, tedy počtem jednotlivých bodů, ale též jejich etickým obsahem a náplní.

Zaujme-li jednotlivce skautská myšlenka a rozhodne se ji následovat, je to jeho vlastní a svobodné rozhodnutí. Skaut totiž „*není povinen*“ jednat nařízeným způsobem, jak např. příkazují dopravní předpisy řidičům motorových vozidel. Nehrozí mu žádné sankce a tresty při překročení pravidel, jak uvádí trestní zákoník snad všech zemí. A

také skautský zákon není strohým soupisem příkazů, jak je uvádí už zmíněný *Dekalog*. O tom, jsme-li skauty, rozhodujeme sami, jak už bylo mnohokrát zmíněno. Formulace „skaut je“ je natolik jasná a zcela limitující, že nepřipouští jiný výklad. „Není-li“ kdokoliv takovým, jak tu v jednotlivých bodech uvádí skautský zákon, pak se nejedná o skauta. To je jistě každému skautu dostatečně známé. Nikdo nikoho nenutí být skautem, jen naše svědomí a vlastní životní rozhodnutí. To je zpečetěno dobrovolným a celoživotním slibem. A tady se dostáváme k jádru věci.

Z povahy věci plyne, že každý slib je závazný, jinak by byl zcela zbytečný. Proto je důležité rozhodnout se ke složení slibu až po zralé úvaze. Ze slibu není možné se vyvázat jakoukoliv nejapnou výmluvou. Domnívám se, že „prominout slib“ nemůže ani ten, v jehož prospěch se skládá. To by nás ovšem vedlo k dalším úvahám, které ponecháme pro tuto chvíli stranou. Vždy se proto kladl velký důraz na odpovědnost skautského vůdce, který (kdysi dokonce, jak bylo zvykem, po skončení doby „*chlapce-dívky na zkoušku*“) rozhodoval o připuštění takového „adepta“ ke slibu, o jeho „zralosti“. Jistě nemohl předvídat všechny svízele a rozhodující okamžiky, které ho vystaví v životě těžké zkoušce, ale mohl posoudit, zda jeho svěřenec skýtá aspoň naději, že v budoucnu nezklame. Ale ani tento vůdce nemůže slibujícího v budoucnu zbavit závaznosti do jeho rukou složeného slibu.

Jestliže tedy platnost skautského slibu je trvalá, jestliže skaut slibuje věrnost skautskému zákonu, pak z toho jednoznačně vyplývá, že Zákon je závazný pro každého skauta po celý jeho život. Tak, jak to vyplývá ze známého výroku zakladatele skautingu *R. S. Baden-Powella*, který jsem si dovilil uvést v nadpisu tohoto odstavce. Mnozí skauti prokázali tuto věrnost Zákonu i Slibu v obou totalitách, kdy někteří přinesli jejímu zachování i oběť nejvyšší – svůj život.

Skauting v naší zemi byl oběma totalitními režimy – hnědým, nacistickým, a dokonce po dvakrát také tím rudým, komunistickým – postižen zákazem. Jak naznal už *A. B. Svojsík* po návratu ze Sovětského svazu krátce před svou smrtí (ze SSSR si přivezl prudký zápal plic, kterému brzy poté podlehl) „*totalita vylučuje skauting a skauting vylučuje totalitu*“ (1). Pro totalitní režim jakéhokoliv „odstínu“ je skauting naprosto nepřijatelný. Totality totiž vycházejí ze zcela jiných předpokladů a mají především hrůzně odlišné cíle. Oba režimy, zejména však ten rudý, trávající čtyři dlouhá desetiletí, nesmazatelně poznamenaly smýšlení národa. Protože však skauti jsou také jeho součástí, museli jsme po definitivní změně poměrů s tím počítat. Ne každý odolal lákavým možnostem, které by mu vyplývaly z ochotné spolupráce. Bylo i hodně

takových, kteří podleli a stali se příslušníky strany teroru. Touto otázkou se podrobně zabývá též *Karel Lešanovský-Kay*, takže případné zájemce o tento problém odkazují na jeho dílo. Je ovšem potřeba si uvědomit, že už před druhou světovou válkou bylo hodně intelektuálů, kteří propadli levicovým názorům, včetně těch nejradikálnějších a že se takoví jedinci už tehdy vyskytovali i v našem hnutí. Snad se jim zdálo, že líbivé přísliby bezstarostné budoucnosti a pohody jsou vlastně naplněním mravné a všem otevřené společnosti, která je v souladu s tím, co skauting žádá od svých příznivců a že je to i v plné shodě s jeho cíli.

Takové smýšlení bylo charakteristické např. pro řadu instruktorů Jinošovské lesní školy, kteří už koncem roku 1947 vydali neblahý Junácký manifest, kterým v kvazi-demokratickém poválečném Československu chtěli ve svém nadšení převést právě obnovený skauting pod patronaci své strany a dát mu všechny náležitosti, které by ho stavěly do podoby sovětských Pionýrů. Dokument byl sice zamítnut, ale v zápětí došlo k únorovému puči 1948, takže krátce po něm byl skauting u nás zlikvidován úplně.

Stejně a možná mnohem větší obtíže přinesli do obnovovaného skautingu po pádu rudého režimu v listopadu 1989 ti, kdo v mládí neprošli skutečnou skautskou výchovou a snad i v „dobré vůli“ byli teď ochotni se zapojit do hnutí a pracovat pro ně i pro mládež. Nedostatek prožitku skautské výchovy byl u nich znatelný. Snad vycházeli ze svých vzpomínek na – v lepším případě – technicky vedený rudý *Pionýr* a přenášeli v teď už demokratickém prostředí svoje získané zkušenosti do obnoveného *Junáka*. Pro ně bylo morální poselství skautského zákona nejen novinkou, ale také jenom málo představitelné a navíc též neakceptovatelné. Jen tak se dá vysvětlit úkaz, který se objevil např. v Brně, kde noví činovníci tohoto typu zcela vážně diskutovali o tom, zda je skautský zákon „povinný“ pouze pro děti, zda jsou ještě stále nutné a potřebné všechny jeho body a pokyny, které stanovil už dávno dříve *Baden-Powell* a zda vůbec platí také pro dospělé členy našeho hnutí. Je to sice děsivá představa, ale došlo k tomu a – velmi se obávám – jisté reziduum si neseme stále sebou, protože nejen skauti, ale celá naše společnost se dosud nedokázala zcela vyrovnat s totalitní minulostí.

Otázka, zda je skautský zákon závazný i v dospělém věku, není vůbec relevantní. Skaut totiž „*bud' je*“, nebo se nejedná o skauta. Je ovšem pochopitelné, že pro dospělé nastávají zcela jiné situace, které musí v duchu skautského zákona jedinec reflektovat. Tady už přece nevystačíme s připomínkou zdvořilého pozdravu, ani s pokynem pomoci

stařence s nesením nákupu. To je snad dostatečně ilustrující pro naše mladé svěřence, dospělí mají mnohem závažnější a složitější povinnosti.

Skaut je pravdomluvný

Lhát se nemá. Naši předkové říkali, že „*kdo lže, ten i krade*“. Lež, přetvářka ani podvod nepatří k výbavě mravného člověka, tím méně pak skauta. S jistou dávkou sarkasmu by se dalo říci, že „své pověsti dbalý člověk“ by si musel velmi dobře pamatovat, co a kde komu napovídal, aby se jeho výpovědi nelišily a tím neutrpěla jeho „pověst“. Současná doba nás poučuje, jak snadno se s pravdou manipuluje, jak cílená nepravda je pracovním nástrojem podnikání, vztahů a dokonce i nástrojem nejvyšších státních představitelů, u nichž bychom očekávali korektnost, jakou dal tomuto národu příklad jeho prvního prezidenta.

Ale to nehovoříme o skautech, tam je to zcela jasné. Nedávno zesnulý *Jiří Stránský* ve svých vzpomínkách (2) vzkazuje všem skautům, že „*v okamžiku, kdy skauting si ,nešťastně´ zvolil dokonce jako první bod svého Zákona, svého Desatera, že skaut má mluvit pravdu, tak si zadělal na problémy*“. Říkat pravdu, nic než pravdu, není někdy skutečně snadné a vyžaduje to od nás velkou mravní sílu, abychom nepodlehli tíži okamžiku. Zejména ve chvílích, kdy je to spojeno s nějakou obtížnou či nebezpečnou životní situací, nebo když je nabídka vyřešení problému nepravdou příliš lákavá. Je snadné namítnout, že nechci-li lhát, mohu mlčet. Ne vždy je to v dané situaci reálné. Přesto však platí poučení *Jana Husa* v jeho odkazu – „*mluv pravdu, miluj pravdu, braň pravdu až do smrti*“. (Jeho případem se tady nebudeme zabývat, je to citlivé a velmi složité téma. Navíc dosud – bohužel – stále značně rozděluje národ).

Zvláštní postavení v tomto úhlu pohledu má tzv. „svatá lež“ – „pia fraus“ (něm. die fromme Lüge), jíž na jeho dotaz sdělujeme těžce postiženému zprávu o jeho stavu, o nepříjemné situaci, která by ho mohla v dané chvíli psychicky ohrozit, či aspoň zhoršit jeho špatný stav. Je to delikátní situace a jako v celé řadě jiných podobných, ani zde neexistuje universální rada, jak se v takovém případě zachovat. Vodítkem tu snad může být hloubka našeho vzájemného vztahu, stav postiženého i závažnost záležitosti.

Mimořádná situace, válečné období i totalitní teror nepřejí pravdě a mohou nás stavět před krajně vypjaté situace. Hovořil o tom už zde zmíněný *Jiří Stránský*, kterého spolu s jeho blízkými postavil do tíživé situace. Vzpomínal (2), že v době „*kdy začali ,jít po krku´ naší rodině*

bolševici, tak jsme museli pořád lhát a lhát a lhát“. Mimořádná situace ovšem vyžaduje také mimořádná nebo neobvyklá řešení. Jistě není přípustné použití zbraně proti člověku, na druhé straně je to však nejen omluvitelné, ale – jak nás poučuje historie – v případě napadení země agresorem v obranné válce nutné. Nejinak se napadený může bránit také ozbrojenému útočníkovi. Dokonce i náš právní řád to respektuje a klasifikuje takový případ jako „*nutnou obranu*“. Mohli bychom tedy ono chování, zmíněné *Jiřím Stránským*, označit také za svého druhu obranu. Výslechy za války na *gestapu* i později za totality jeho rudou obdobou *StB* byly drastické a přiznání vyslýchaného mohlo mít fatální následky nejen pro něho, ale také četné další jeho blízké a spolupracovníky.

Pravdomlupnost ve smyslu prvního bodu Zákona se však nemezuje pouze na onu často zmiňovanou verbální oblast. Vyžaduje totiž také pravdivost a opravdovost v jednání, ve skutečích a obsahu. Přijaté skautství totiž není jenom vnější, skautem nejsem jenom při skautských hrách, schůzkách, na táboře. Všechno moje vystupování, dokonce, i když jsem sám, beze svědků, zůstávám skautem a stálým reprezentantem tohoto hnutí. Skautství není pouze vnější záležitostí, předváděním se, přetvářkou. To by byl podvod a podváděl bych na prvním místě především sám sebe. Týká se to nás všech, považuji to však za prvořadé pro skautského vůdce, který sice vnímá, že je pro členy svého oddílu vzorem, jeho soukromí však musí být rovněž svědectvím hlubokého přijetí skautské ideje a jejího prožívání. Platí to pro jeho podnikání, pro plnění povinností zaměstnance, pro otce spořádané rodiny. „*Podle jejich skutků poznáte je!*“ – říká evangelista. Na veřejnosti ovšem nevystupujeme podle našeho Zákona pro svůj osobní obraz, ale především právě pro doživotně přijaté skautství a náš doživotní dobrovolný slib.

Skaut je věrný a oddaný

Zatímco první bod zákona hovoří o konkrétním chování, vystupování a slovním projevu, druhý nás zavádí do oblasti emocionální. Co je tedy věrnost, co je to oddanost? Nad rakví zesnulého prvního prezidenta republiky *T. G. Masaryka* sliboval jeho nástupce *E. Beneš* se souhlasem a ve shodě s vůlí celého truchlícího národa, že „*věrní zůstaneme*“. Krátce nato vypukla druhá světová válka a ne všichni setrvali tomuto slibu věrní. Kdo neodešel bojovat do zahraničních jednotek, kdo se nezapojoval do obtížné a nebezpečné činnosti odbojářů, prožíval pak následující léta různě. A zůstává smutnou pravdou, že mnozí zklamali. Dokonce po válce našimi soudy souzení příslušníci *gestapa* se často zmínili o tom, že

bez pomoci českých konfidentů by tehdy nemohli být tak úspěšní. Také za rudé totality se našlo hodně ochotných spolupracovníků politické policie strany, známé jako Státní tajná bezpečnost – StB. Co všechno přispělo k jejich deformaci myšlení a charakterů je jen obtížné stanovit. Zda to byly dějinné události, zkoušky, kterými procházeli, nebo jenom vidina lepšího a pohodlnějšího života, „*toť otázka*“ téměř hodná *Hamleta*.

Baden-Powell říká o věrnosti (3), že „*přátelé i spolupracovníci se na tebe mohou spolehnout, že pro ně uděláš všechno, co je v tvých silách*“. Jde tedy o jakousi spolehlivost, která zůstává v platnosti, i když nemůžeš čekat, že oni „*udělají pro tebe to, co bys chtěl*“. Ta věrnost má ovšem mnohem větší šíři i dosah. Je to věrnost ideji, např. té skautské, víře, církvi, rodině, životnímu partnerovi, naší vlasti. Věrnost, jež překoná všechny přicházející obtíže a problémy, věrnost, za kterou tak mnozí při ohrožení této země zaplatili cenu nejvyšší. Věrnost, kterou nezlomí a nezničí první závan nepříjemností, nepochopení partnerovi, příslibená výhoda nebo zisk. Věrnost, která překoná mámení politických slibů a nesplnitelných vidin. Jsme takových neblahých přemetů téměř denně svědky na naší dosud ne zcela uspořádané veřejné scéně, když se národ nedokázal poučit ani vyrovnat s minulostí. Slibovaná věrnost odkazu *Masarykovu* netrvala dlouho a dnešní generace snad o tomto slibu, pompézně složeném, ani neví. Kdo by jí ho mohl připomenout?

Věrnost nám určuje naše chování, reakce, vztahy. Oddanost, jež je rovněž uváděna v tomto bodu Zákona, nás zavádí do ještě více intimní oblasti našeho nitra. Je úžasně blízká tomu nejkrásnějšímu lidskému citu – lásce – s níž úzce souvisí. Lze to tedy chápat tak, že oddanost může věrnost ideálům skautingu ještě více umocňovat. Problémem ovšem je, že takto nemůžeme hovořit s našimi nejmladšími, když je jako nováčky budeme uvádět do nádherného poselství skautského zákona. Je to velký úkol pro vůdce a zůstává jen na něm, jak se ho zhostí. Nechci zde udílet zasvěcené rady, každý vůdce zná své svěřence nejlíp a podle svého nejlepšího vědomí bude postupovat. Mám za to, že nejlepší metodou tu bude – jako vždy – osobní příklad vůdcův, když ukáže celým svým životem i mimo oddíl, že toto poselství sám přijal, prožívá a praktikuje.

Význam tohoto důležitého druhého bodu Zákona (a který z nich není důležitý?!) bude narůstat s postupujícím věkem skauta. Jsme tedy opět u toho „*skautem jednou, skautem navždy*“. Přicházející „nástrahy“ mohou často neblaze působit na skauty, kteří z nejrůznějších důvodů – studium, zaměstnání, založení rodiny mimo jejich původní bydliště – odešli z okruhu svého „mateřského“ oddílu a v novém působišti skautsky

nezakotvili. Těm i pak bude ukazatelem jejich přijatá oddanost skautské myšlenky a posilovat jejich věrnost skautskému životnímu stylu.

Skaut je prospěšný a pomáhá jiným

Třetí bod skautského zákona přímo potvrzuje a zakotvuje povinnost denního dobrého skutku. Rozhodně tu tedy nejde o „povinnost navíc“, ale zcela jednoznačně formulované naše postavení ve společnosti, vztah k našemu okolí, zemi, blízkým i neznámým. Zjednodušující příklad naší pomoci stařence při nástupu do dopravního prostředku či s nesením nákupu je sice pravdivý, ale vůbec ne zcela vyčerpávající. Slouží tedy jen pro ilustraci našim nejmladším, co znamená pojem „dobrý skutek“. Ostatně při současném stavu společnosti a možná i své dřívější nedobré zkušenosti by nám mnohá babička svou tašku ani nesvěřila. Dobrým skutkem může být dokonce někdy i vlídné slovo, úsměv a podaná ruka. Trpícímu v kritické situaci může být velkou pomocí a povzbuzením. Platí tu slova, která *Baden-Powell* adresuje roverům (3) – „*musí na tebe být za všech okolností spolehnoutí, že ochotně obětuješ čas, pohodlí a když to bude třeba, i svůj život pro ostatní*“.

Povinnost denního dobrého skutku dospělostí nezaniká, naopak, dostává další, mnohem „košatější“ rozměr. Prospěšnost se totiž promítá i do dobrého občanství a veřejných záležitostí. Na prvním místě do řízení věcí obecných, kam se dnes, při mravní devastaci společnosti, velmi často dostávají lidé toho postavení nehodní. Tísňivá atmosféra totality, jejíž hybnou silou byla lidská závist, následné uvolnění s vidinou „zlatého telete“ osobního prospěchu a zisku, na niž posléze navázal nástup bezuzdné privatizace, kdy se dostali k moci i lidé bez jakýchkoliv mravních skrupulí, to vše přivedlo do veřejného dění a jeho vedení také ty, koho ani zdaleka nemůžeme označit za jedince pro tato postavení nejvhodnější. Návrat k veřejné morálce, žádané kdysi *T. G. Masarykem*, je zatím obtížný a – bohužel – stále poněkud vzdálený.

Do této sféry by snad mohli skauti přinášet „nový vítr“. Je ovšem smutnou skutečností, že vzhledem k současnému morálnímu klimatu společnosti se tam příliš nehrnou lidé pevných mravních zásad a tím se celá věc ještě víc komplikuje. Přesto i v našem polistopadovém parlamentu se objevili také někteří poslanci-skauti, kteří tam založili svůj skautský oddíl. O jeho dalším osudu mi není nic známo, pravdou však stále zůstává, že na veřejně dostupných vystoupeních těch, o nichž víme, že prošli skautským hnutím, to bývá obvykle patrné.

Nejen ve „vysoké politice“, ale i v menších místech a obcích je potřeba spolupráce těch, kdo svou odborností a mravním kreditem mohou přispívat ke zlepšení životních podmínek spoluobčanů. Také tam můžeme naplňovat pokyn tohoto třetího bodu. Bývalo to tak už v předminulém století běžné v rámci různých občanských iniciativ (např. v tzv. okrašlovacích spolcích), kdy lidé z vlastní vůle a zdarma zpřijemňovali okolí svého domova. Jako mnohé jiné, i to zprofanovala rudá totalita, která zavedla „dobrovolně-nucené“ brigády Akce Zet, jichž se lidé museli účastnit, aby získali onu pomyslnou „čárku loajality“, ať už pro zlepšení svého politického posudku, nebo pro přijetí dětí na studia, či jenom pro pouhé svoje přežívání v zaměstnání v režimu okleštěné svobody. Tato utlumená a zničená ochota pracovat pro „veřejné blaho“ (jak se tomu tehdy říkalo) se dnes po změně poměrů jen těžce obnovuje, protože lidé hledají spíše vlastní obohacení, jemuž dávají prvořadou přednost.

V závěru tohoto odstavce nemohu nezmínit také nejrůznější povolání, která bezprostředně slouží lidem. Třebaže každá práce má být přínosem pro společnost, jsou tu obory, které se „*službě bližnímu*“ věnují prvořadě. Mám totiž na mysli pracovníky záchranných sborů – hasiče a zdravotníky – ale také lékaře, učitele, duchovní a další. Není při tom rozhodující, že jsou jako každý jiný odměňováni finančně. Podstatné totiž je, zda se jim jejich „vykonavatelé“ věnují pouze pro finanční zisk, nebo je k nim přivedla ochota či dokonce touha pomáhat. Jsou to tedy skutečně takové obory, které pozbývají charakter pouhého „zaměstnání“ a stávají se v plném smyslu toho slova „povoláním“.

Skaut je přítelem všech lidí dobré vůle

Formulace tohoto čtvrtého bodu Zákona však ještě pokračuje důležitými slovy – „*a bratrem každého skauta*“. To považuji za velmi podstatné, neboť bratr Zakladatel připomíná, že skaut a „*rover pohlíží na sebe a své druhy jako na syny stejného Otce*“ – (3). Dnes se nám zdá takový pokyn jako samozřejmý. Žijeme ve společnosti, která je vybudována na rovnosti všech lidí nejen před zákonem, bez výsad rodových nebo třídních (ač někdy míváme pocit, že někteří z nás „*jsou si rovnější*“), které odmítali, ale využívali propagandisticky komunisté. V době života *Baden-Powella* bylo prohlášení o takovém charakteru mezilidských vztahů poněkud revoluční. Nezapomínejme, že v Anglii tehdy byly – a dosud zůstávají – šlechtické tituly, že se v té době vytvářely rozdíly třídní, že lidé koloniální země se považovali za vysoce nadřazené domorodcům z kolonií a to nejen civilizační a technologickou úrovní, ale především intelektuálně. Svět za tuto „povznesenost“ dnes platí velkou daň.

V nejrůznějších ohledech tehdy rozděleného světa – ať už národnostně, politicky, rasově, nábožensky – volal tento bod Zákona po celosvětovém sblížení. Ve světle Zakladatelova vzkazu roverům měla ta druhá část formulace zcela jistě svou logiku i opodstatnění. Třebaže nás dělí věk, hranice států, oceány, třebaže možná ani úplně nerozumíme slovům bratří z jiných zemí, když se jeden druhému snažíme cosi říct, navzdory tomu „*jsme jedné krve ty i já*“, jak to říká *R. Kipling* ve své *Knize džunglí*. Jak však přistupovat k té první části pokynu? Je něco takového vůbec možné či reálné? Není to všechno jenom blouznění nerealistických snů a filantropů? A přece skauting s takovým požadavkem přišel a naprosto nehodlal o jeho oprávněnosti diskutovat. Čas posléze prokázal, že se *Baden-Powell* nemýlil.

Lidé se sdružují podle svých společných znaků – profesních, podle názorů, zálib, i věku. Příznivci sportovních klubů diskutují o svých favoritech, zahrádkáři si vyměňují svoje pěstitelské výsledky, maminky si sdělují krásné zážitky se svými děťátkami. To je samozřejmé i přirozené a odpovídá to obecnému konstatování, že „*člověk je tvor společenský*“. Skauting ovšem připouští, že ani rozdílnost názorů na různé jevy nemusí být dělítkem lidských vztahů. Netrvá rozhodně na názorové uniformitě a nevyžaduje absolutní shodu myšlení. Za podstatné považuje, aby lidé spojovaly jejich mravní zásady a názory na řešení etických problémů. Takové jedince nazývá – jak je patrné – *lidmi dobré vůle*. Tento pohled se ve své podstatě shoduje i s názorem prvního prezidenta této země po obnovení její po staletí ztracené samostatnosti, pro nějž totiž platilo, že „*úsilí o svobodu člověka se konkretizuje v (Masarykově – pozn. aut.) celoživotním zápolení o demokracii, která je svou nejvlastnější povahou dialogickým systémem, v němž se projevuje jednota (přátelství) v rozličnosti názorů*“ – (4). V tomto smyslu se tedy učitel naší demokracie zcela shodoval s pohledem skautů na lidské soužití. S *lidmi dobré vůle* tedy žijí skauti nejen v úplné shodě, ale také ve vztahu, které tento bod našeho zákona označuje jako „přátelství“.

Světové skautské bratrství v době, kdy vznikem jednotlivých národních organizací v zemích na všech kontinentech vstoupilo v život, bylo fenoménem, který tehdy neměl v jiných hnutích obdobu. Jistě existovaly organizace, jež měly společné ideje (jako např. náboženské entity, nejrůznější hnutí) a které sice pracovaly ve všech zemích světa, nebyly však mezi sebou tak těsně propojeny. To vše vznikalo v době, kdy ještě zdaleka neexistovaly takové komunikační možnosti, jaké máme k dispozici dnes. Provázanost a společná cesta životem se u skautů nejvíce projeví při světových setkáních – jamboree –, kde bez ohledu na jazykové rozdíly panuje duch „*jedné krve*“, jak označil toto spříznění *R.*

Kipling. Je snad až s podivem, jak dokonale tyto mladé lidi, účastníky setkání, taková prostá, nekomplikovaná idea spojuje.

Nedostalo se mi té cti účastnit se některého jamboree. Byl jsem sice na to první poválečné v roce 1947 (Jamboree mondial de la paix – Moisson 1947 – France) vybrán jako zástupce našeho oddílu, ale potom tam jel o rok starší Jenda Dusík, který už měl za sebou jeden rok studia francouzštiny na našem gymnáziu. Byla to pro mě svého druhu „výhra“, protože všichni účastníci, které jsem postupem času mohl poznat, byli po komunistickém únorovém puči 1948 režimem nemilosrdně postiženi. To mě sice také neminulo, ale až později a pod jinou záminkou.

Nadnárodní společenství skautů můžeme zažívat také např. při každoročním setkání ve Vídni, když krátce před vánočními svátky putuje odtud „*Betlémské světlo*“ do jednotlivých zemí Evropy. Měl jsem možnost několikrát při této příležitosti navštívit rakouskou metropoli a poznat, jak dokonale shodný je pohled na tento svět náš i skautů jiných národností, na život a jeho peripetie. V pohostinném prostředí klubovny rakouských skautů jsme si velmi dobře rozuměli a byli jsme tam skutečně jako „mezi svými“. Když jsme pak šli s mým skautským přítelem rušnou předsváteční ulicí, požádalo ho – spíše posunky než slovy – malé maďarské vlče o výměnu šátku. Jeho důvěřivosti nebylo rozhodně možné odolat. Bratr *Kočkodan* velmi posmutněl, protože se prý jednalo v tomto případě o šátek, se kterým před lety sliboval, ale rozzářené oči a šťastný úsměv „žadatele“ mu byl potom dostatečnou a krásnou odměnou.

Zbývá ještě otázka, snad trochu hypotetická, jakým přínosem může být toto skautské celosvětové bratrství pro lidské společenství. Odpověď bude asi mít stejnou validitu. Pokud by ve všech zemích skauti zaujali rozhodující místa v řízení věcí obecných, jak jsme o tom hovořili už v úvaze o třetím bodu skautského zákona, pokud by se jim podařilo kultivovat tamní veřejný život důsledným respektováním všech zásad skautingu, pak by mohla dojít naplnění slova bratra Zakladatele z jeho dopisu, který napsal skautům na rozloučenou krátce před svou smrtí – „*pokuste se opustit tento svět o něco lepší, než jste jej našli*“ – (5).

Skaut je zdvořilý

Když jsme mohli po pádu železné opony v listopadu 1989 navštívit své nejbližší jižní sousedy, byli jsme překvapeni zjištěním, že v Rakousku je zcela běžné, když se tam lidé při potkávání zdraví. Bylo to sice kdysi

obvyklé také u nás, jenomže tam se zdravili i lidé, kteří se vůbec neznali, tamní mladí lidé zdravili i nás, cizince. U nás to postupně zaniklo už za totality, když ono „*Pomáhej Pánbůh!*“, pozdrav, který tehdy měli běžně kolemjdoucí pro sedláky na polích, rudý režim nerad viděl a zdravit je jeho náhražkou „*Čest práci!*“ se nám rozhodně nechtělo. Už proto, že to prvořadě reprezentovalo systém, který se nám přičil jako takový.

Zdvořilost nespočívá pochopitelně v pouhém zdravení. To je však prvním důležitým krůčkem, chceme-li v dětech vyvolat návyk slušného chování. Současná společnost má v tomto směru velký dluh. Nevím, jak vlastně došlo k tomu, co se tak markantně projevilo zejména po pádu totality, stav, který nazývá politolog MU bratr *Stanislav Balík-Ježek* velmi případně „nárůstem plebejství“. Nedovedu si představit, že by někdo mohl považovat nenucené klackovité chování za projev osobní svobody. O mnohem horších projevech se mi tu ani nechce hovořit. Dávno jsou zapomenuty rady „arbitra elegantiarum“ *Jiřího Gutha-Jarkovského*, který byl ceremoniářem prvního prezidenta *T. G. Masaryka*. Slušnost se dnes považuje spíše za slabost, nehodnou člověka moderního, jdoucího bez skrupulí za svým cílem a osobním prospěchem i ziskem, nevnímá se jako prvek, posilující důvěryhodnost firmy, věc, která kultivuje prostředí a vytváří dobré mezilidské vazby a vztahy. Je mi z toho velmi smutno.

Sledujeme-li ovšem poněkud pozorněji vývoj chování lidí v naší společnosti, nutně dospějeme k závěru, že tento stav nenastal rázem, že totalitní poměry k tomu přispívaly a prudké uvolnění z nich tento zvrát přinesly v jeho plné hrůznosti. Ostatně, už před více než stoletím naznal *T. G. Masaryk*, že „*ve skutečnosti se jeví moderní polovičitost jakožto nenábožnost*“ – (4).

Zdvořilost předpokládá – mimo jiné – také vzájemnou úctu. Nejen k lidem blízkým, ale ke všem, tedy i k těm, jejichž názory nesdílíme. Také zde by nám mohl být vzorem *TGM*; ale nejen on, také jiní, jimž slušnost a především demokratické principy nebyly lhostejné. *Winston Churchill* kdysi řekl, že „*všichni jsou pro svobodu slova. (...) Někteří lidé si to ale vykládají tak, že právě oni mohou říkat, co chtějí, ale když kdokoliv jiný proti nim něco řekne, je to nehoráznost*“. Jak často jsme toho svědky v našich podmínkách, a to nejen v politickém prostředí (kde je to běžné), ale též v normální komunikaci dvou diskutujících.

Naplnění zdvořilosti vnímal bratr *Baden-Powell* ve středověkém rytířství, které dal skautům za vzor. Ne jeho nelítostné bitky, turnaje, souboje a galantní hrátky či dobrodružství. Symbol rytířství, *svatého Jiří*, dosud patrona Anglie, představujícího vítězství Dobra nad Zlem, zvolil

těž skautům za jejich patrona. Rytíři „svou čest považovali za posvátnou věc. Byli věrní Bohu, králi a své zemi. Obzvláště ohleduplní a zdvořilí byli k ženám, dětem a slabým lidem. Pomáhali všem ...“ – (6). I rytíři se proto sdružovali do řádů, podobných snad i našemu hnutí, které jim ukládaly zmíněná pravidla chování. Svoje priority si tito urozenci vkládali do svých rodových hesel. Rád vždy vzpomínám na jedno z nich, které si můžeme přečíst přímo nad vchodem do zámku *Václava Berky z Dubé* v Budišově u Velkého Meziříčí, kde se dozvíme „NOBLESSE OBLIGE!“ – totiž že „urozenost zavazuje“. To nemůže zvrátit ani skutečnost, že jistě ne všichni rytíři těchto zásad dbali. Těch dobrých bylo vždy mnohem více.

Zdvořilost je absolutní korektností ve všem jednání, v soukromí, v podnikání, v politické činnosti. Především to příslovečné „nepředbírání ve frontě“, nevyhledávání nepatřičných výhod, nešíření dehonestujících zpráv o jiných, bez ohledu na to, zda se zakládají na pravdě či ne. To vše je ale poměrně běžné v současné společnosti. Třebaže si nedělám velké iluze o tom, že „to dřív nebyvalo“, že tak masové rozšíření toho zmíněného „plebejství“ nikdy dříve neexistovalo. A co je ještě horší, dříve se lidé, pokud se něčeho takového dopustili, za svoje přestupky se styděli a snažili se je zatajit. Dnes je to běžné a mnozí přestupníci se těmito skutky navíc chlubí, jiní je pro to dokonce obdivují. Společnost potřebuje mravní obrodu, ke které by skauti svým zachováním Zákona a také dobrým příkladem mohli přispívat. Mají k tomu všechny předpoklady, zůstává tedy na nich, jak se tohoto nelehkého úkolu zhostí.

Ačkoliv tento pátý bod našeho zákona obvykle vnímáme pouze v jeho „lidské rovině“, domnívám se, že naše úcta, kterou projevujeme také naším státním symbolům – vlajce, státní hymně a znaku – je rovněž projevem nejen úcty, ale svého druhu i zdvořilosti. Pod těmito znameními bojovali za obnovení samostatnosti českého státu legionáři všech tří front první světové války, osvobozovali jej příslušníci našich zahraničních jednotek války druhé, v jejich jménu umírali za svobodu této země také odbojáři prvního, druhého i třetího odboje. Úcta k nim by měla být všem slušným lidem samozřejmá. Státní hymna není „scénickou hudbou“ pro banální příležitosti, se státní vlajkou, padající až na jejich paty by neměli běhat „vítězné kolo“ úspěšní sportovci, státní znak není dekorací pro pochybné oděvní doplňky. Nemohu pochopit, že se najde někdo, kdo by chtěl „modernizovat“ státní hymnu, když se mu zdá, že její monumentální i lyrická melodie, která byla původně jen písní potulného slepého šumaře v divadelní hře „*Fidlovačka*“ od *J. K. Tyla*, už nedostatečně oslovuje.

Poctu nevzdáváme pouze naší české symbolice, ale i symbolům jiných národů. Úcta k cizím výsostným znakům přece neumenšuje náš

vztah k této zemi, jíž jsme se svým slibem zavázali sloužit. Proto také už *T. G. Masaryk „ve svém životě neustále zdůrazňoval, že být českým vlastencem nesmí implikovat nenávisť k jiným národům (...) Důležitější než národ je lidskost a láska k bližnímu“* – (4).

Jak vidět, stejně jako i v jiných případech, má tento pokyn Zákona navzdory své stručnosti velmi široký záběr. Připomíná totiž skautům, že by za všech okolností svého života, bez ohledu na případné překážky či obtíže měli vždycky zůstat těmi, pro něž má angličtina to krásné a tak často zneužívané pojmenování – měli by být stále „*gentleman*“. Vždy, za všech okolností, v každém okamžiku svého života.

Skaut je ochráncem přírody a cenných výtvarů lidských

Skauti vstoupili do povědomí veřejnosti jako „ti, kdo chodí do přírody, hrají tam různé hry, zapalují ohničky a táboří v ní“. Je to sice velmi chudá definice skautingu, ale v počátcích našeho hnutí jsme tak byli vnímáni. Americká větev skautingu, která byla založena v roce 1902 cestovatelem, spisovatelem a velkým obdivovatelem původních obyvatel kontinentu *Ernestem T. Setonem*, dokonce – jak víme – vycházela z indiánské lesní moudrosti, z „*woodcraftu*“. Náš bratr Zakladatel zpočátku předpokládal hlubokou spolupráci obou hnutí, nicméně z očekávaného sblížení však nakonec sešlo. „Svým“ skautům však *B-P* přesto sdělil, že – „*pobývat v Boží přírodě, na horách mezi stromy, ptáky a zvířaty, u moře nebo řeky (...), to všechno upevňuje zdraví a přináší radosti, jaké byste v šedivých ulicích města vůbec nezažili*“ – (3). Láska k přírodě a její ochrana i pochopení jejích zákonitostí se potom staly jedním ze základních prvků a motivací skautského programu.

„*Skaut je strážce lesa*“ – vzkazuje *Baden-Powell* skautům. Při svých výpravách, táborech, při hrách dbají na to, aby přírodní prostředí zůstalo po jejich odchodu nedotčené, stejné, jako je předtím našli. Jen namátkou tu uvedu – při zakládání ohně dbají vždy nejen na požární bezpečnost, ale také sejmou travní drn, který po uhašení ohně vrátí na své místo a pečlivě zalijí, aby traviny opět zakryly jejich činnost. Velkou pozornost jsme věnovali také úklidu tábořiště, což při kratších pobytech bývalo snadnější. Po celoměsíčním táboru, ač jsme louku dokonale uklidili, to samo nestačilo a tak jsme místo znovu navštívili, abychom ještě upravili drobnosti. Skaut netrhá zbytečně „kytky“, neláme větve, při sbírání dřeva pro táborovou kuchyni dbá na to, aby nevznikly škody. To vše je pro skauty běžnou praxí. K tomu všemu postupně skauty vedeme, aby se jim takové a podobné drobnosti staly v životě samozřejmostí.

Ochrana přírody je skautovou povinností také v jeho dospělosti. Troufám si říct, že tam je to mnohem složitější a důležitější, neboť bývá v sázce mnohem větší hodnota. Příroda nám poskytuje nejen obživu, ale také důležité suroviny, potřebné pro rozvinutý průmysl této společnosti. Navíc se tu ke slovu dostává ještě také komerce, která nemusí být vždy v souladu s ochranou přírody. Jak často slyšíme od našich mocných – „*budeme respektovat ekologické zásady, nesmí to ovšem být v rozporu s potřebami ekonomického růstu*“. Týká se to významných rozhodnutí, ať při tom půjde např. o „*prolomení těžebních limitů*“ hornin, především uhlí, likvidaci kvalitní orné půdy nevhodným obděláváním a neuváženou zástavbou, zásahy do přírodních vodních zdrojů. Úkol ekonomie nevidím jenom v momentálním finančním přínosu, ale především v takových postupech, kterými si „nepodřezává tu pomyslnou větev pod sebou“. Ekonomům by tedy po mém soudu nemělo jít pouze o okamžitý efekt za každou cenu, ale o udržitelný chod všeho také v budoucnu. Bohužel se mi velmi často zdá, jako bych slyšel v podvědomí hlas *markýzy de Pompadour*, intimní společnice *Ludvíka XV.* (1710-74), která měla už v 18. století velmi svérázný názor na všechny problémy její současnosti – „... *nač se s tím budete zatěžovat (...)* *Po nás potopa*“. Je to nejen krátkozraké, ale především sobecké a hloupé.

Není v silách skautingu, aby daný trend zvrátil. Může však, resp. musí vychovávat mladé lidi tak, aby na tento problém měli mnohem příznivější názor a též povědomí, aby později, až nastoupí na rozhodující místa, mohli běh věcí ovlivnit pozitivním směrem. Tato planeta je naším domovem, měla by jím tedy zůstat i nadále. Poskytuje nám všechny naše potřeby, živí nás, dává nám všechno k našemu životu. Tak, jak bylo dávno napsáno – „... *naplňte zemi. Podmaňte a panujte...*“ – (Gn 1,28).

Řešení takových otázek předpokládá celosvětovou shodu. Není to snadné, vezmeme-li v úvahu stále rostoucí počet obyvatel planety, narůstající požadavky, to vše navíc korunováno názorovou, politickou a kulturní roztržičností, stále rostoucím sobectvím i závistí a nechotou se podřídit. Jestliže tedy je ochrana přírody jednou z priorit skautského vidění světa, je tedy nasnadě, aby také celosvětově shodně připravovala – jak už bylo řečeno – mladé lidi na řešení. Jistě by to mohlo být také úkolem pro jeho vrcholné instituce – *WOSM* a *WAGGGS* –, aby v tomto smyslu působily na národní organizace. Mějme vždy na paměti slova, kterými varoval *Antoine de Saint-Exupéry* před téměř celým stoletím – „*zemi nedědíme po předcích, ale vypůjčujeme si ji od svých dětí*“.

Ve stínu těchto zásadních, téměř existenciálních otázek, se může možná někomu jevit požadavek ochrany „*cenných výtvorů lidských*“ jako

podřadný, téměř nicotný. Je ovšem také třeba si tyto „cenné výtvořy“ precizněji definovat. Existují celosvětově významné památky UNESCO, sdružení téměř dvou set států, které o jejich zachování usilují. Máme ovšem i naše pamětihodnosti – stavby, umělecká díla – v péči státu, ale také drobné pozoruhodnosti, které nepožívají oficiální ochrany. Právě na ty je tato část šestého bodu Zákona zaměřena. Sochy, kapličky, Boží muka, kříže, rozhledny, pomníky a památníky, stojící mimo obydlené území, které jsou vydány na pospas „zubu času“ a – bohužel – velmi často též vandalům, kteří sice nic pozitivního ještě nevytvořili, ale dokáží ničit s velkým vnitřním uspokojením práci jiných. To ale jistě není případ skautů. Ti mohou tyto drobné „skvosty“, jimiž naši předkové tak rádi doplňovali a zdobili krajinu, udržovat v dobrém stavu, uklízet jejich okolí, sázet zeleň, zalévat ji, ale také mohou organizovat a podílet se na jarních úklidech krajiny, čištění břehů vodotečí a rybníků. Tato drobná činnost není sice vždy patrná, ale pokud se zanedbá, je to vidět na prvý pohled. Takové práce a pomoc mohou být v plné shodě s tímto bodem zákona, jehož záběr, stejně jako všech ostatních, je velmi široký.

Skaut je poslušný rodičů, představených a vůdců

Nemám v úmyslu polemizovat s žádným z bodů našeho Zákona, ani s jeho formulací. Pokud by se však někomu zdálo, že sedmý bod vytváří ze skauta jen jakéhosi „otloukáka“, zbaveného všech radostí, svobody, volného projevu a jakékoliv iniciativy, pak mu nabízím namísto pojmu „*poslušný*“ jiný výraz – podobný –, vyjadřující totéž slovem „*přijatelnějším*“, totiž „*skaut je ukázněný*“. (Snad jsem se tím nedotknul příliš necitlivě bratra Zakladatele či překladatele jeho díla do češtiny.) Má-li nějaká skupina – v našem případě družina či oddíl – smysluplně pracovat, pak za ni musí někdo odpovídat a také rozhodovat o chodu „díla“. Ostatní, kteří se chtějí tohoto společného programu účastnit, musí jeho snažení „*respektovat*“. Tedy ne jenom „*blahosklonně*“ tolerovat.

U vědomí, že takový přístup je zcela podstatný ve hnutí, kde vede družinu jeden z nich, rádce, který není příliš starší ostatních, je takový pokyn samozřejmý a potřebný. Vše začíná už u našich nejmladších, tedy u vlčat a světlušek. Jsou to děti, které se právě vymanily z péče svých maminek a nastoupily do školy. Úmorné sezení v lavicích se pak snaží kompenzovat všelijak a tak jejich ukáznění nejen při našem programu je důležité. Je tomu věnován zákon vlčat, kde se praví, že „*vlče se nikdy nepoddá samo sobě*“ a na dotvrzení toho pokynu se vše ještě zdůrazňuje také druhým bodem, totiž „*vlče se vždy poddá starému vlku*“. Zákon světlušek se podobá svým pojetím skautskému zákonu, jehož

druhý bod z pěti říká, že „světluška je poslušná“. O závaznosti takto chápaného pokynu pro skauty a skautky jsme se už zmínili.

Snad se nemýlím, když se domnívám, že tento bod Zákona je především poselstvím pro rovery a oldskauty. Právě ve své dospělosti se lidé nepříliš rádi ukáznují. Zejména po pádu totality nastal v tomto směru velký zlom, když zavládl všeobecný názor, že v demokracii si může dělat každý, co chce. Opak je pravdou, protože svoboda jedince končí tam, kde začíná právo jiného. Řádné občanství, ke kterému skauting též vychovává, předpokládá dodržování všech zákonů, nařízení a vyhlášek. Ani to však není vše. Převládá názor, že co zákon výslovně nezakazuje, je dovoleno. Také to je diskutabilní, protože zákony přece nemohou předvídat všechny nastalé situace. Ostatně už dávno napsal římský právník, historik a senátor *Publius Cornelius Tacitus* (55-120 po Kr.), že „v nejzkaženějším státu je nejvíce zákonů“. Pro dokreslení uvádí také „co zможou zákony tam, kde vládnou jedině peníze“. Zdá se mi, jakoby předjímal naši současnou českou společnost. Denně nás informují media o přestupcích „podle těchto not“. Pro skauta je to zcela nepřijatelné.

Ukázněný, vstřícný a slušný jedinec neobtěžuje ostatní hlukem, odhozenými odpadky, zábořem veřejného prostranství, kuřák nekuřáky a náš výčet by mohl být ještě hodně dlouhý. Také dodržování předpisů a zákonů je předpokladem ukázněnosti. Uvedu tu jen jeden příklad za všechny. Před časem se v našem tisku objevil názor, že při zakládání programově orientovaných skautských oddílů by bylo snad možné pro oldskauty a případně i rovery zakládat oddíly motorkářů. Proč ne, ale ...

Téměř denně slýcháme zprávy o nehodách jezdců na rychlých motocyklech. Kupují si silné a tedy velmi výkonné stroje, které ukáží svoje kvality teprve při vysokých rychlostech, bravurní jízdě a předjíždění, které jsou v rozporu s pravidly silničního provozu. To je pak ten tolik vyhledávaný adrenalin, pro nějž si motorky vlastně pořizují. Byl bych nerad, kdyby mě někdo podezříval, že nepřejí motorismu. Řidičský průkaz mám už od svých 17 roků a právě v tyto dny si připomínám 70 let od jeho udělení. Dosud aktivně jezdím, ovšem teď už „jen na čtyřech kolech“. Sám jsem na motocyklu urazil pěkných pár tisíc kilometrů a mám na ty doby velmi krásné vzpomínky. Proto tolik trvám na tom, že dopravní předpisy je nutné za všech okolností respektovat všemi.

„Občanská poslušnost“ nebo také – chcete-li – „ukáznění“ však nejsou bezmezná. Měla by být podepřena také duchovním zakotvením, které nám nedovolí respektovat ty příkazy, které jsou v příkrém rozporu

s mravními zásadami. Totalitní režimy přinesly řadu požadavků, které morálně silný občan nemohl akceptovat. Ať už se jednalo o donášení na blízké, podpora nebo spoluúčast na potlačování práv a svobod či jiné. Naše zkušenosti z doby války, ale také „reálného socialismu“ jsou toho dobrým dokladem. Víme, že např. po válce souzení nacističtí příslušníci represivních jednotek se vymlouvali, že pouze plnili rozkazy. Ani poukaz na přísahu, kterou skládali jmenovitě *Adolfu Hitlerovi*, je nemůže zbavit podílu a tím i viny na válečných zločinech. A přece i tehdy se objevili jedinci, kteří se dokázali vzepřít, třebaže je to obvykle stálo život.

Také proti rudé totalitě vystoupilo mnoho odpůrců. Vše začalo v nezávislém odborovém hnutí *Solidarita* v Polsku, tedy v zemi, která byla z celého „tábora míru“ nejvěrnější křesťanské morálce a katolické církvi. Na duchovním, na náboženském mravním étosu národa tehdy vznikl odpor proti režimu nejdříve a též nejsilněji. Nechci tím podceňovat naše disidenty, kde se v odporu proti útlaku sešli lidé nejrůznějšího zaměření. Podstatný byl však morální základ hnutí. Podrobnější úvahy o disentu by nás ovšem už poněkud odváděly od merita tohoto bodu.

Skaut je veselé mysli

Skaut není škarohlíd. Proto mu *Baden-Powell* připomíná, aby obtíže, které mu nastaly, zažehnal vědomím, že je v jeho silách je překonat. Má k tomu všechny předpoklady, které mu přináší jeho dovednosti, jež získal ve svém skautském oddíle, vzděláním či jinde. Nepodlehne, i když ho situace velmi tísní. Patří to k našemu životu a to v každém okamžiku, v každém věku. To jen my dospělí máme utkvělou představu, že naše děti prožívají jen bezstarostné chvíle svého mládí a někdy jim je snad i závidíme. Mýlíme se, protože každý věk má svoje problémy, úměrné jeho „výši“. Měl by to mít na paměti i dobrý vůdce oddílu a v tomto duchu pomáhat svým svěřencům v jejich „těžkostech a svízelních“.

Obtíže se s postupujícím časem mohou stupňovat, takže životní optimismus, který reflektuje osmý bod našeho zákona, bude vynikajícím lékem na ně. Naši otcové tvrdili – „*veselá mysl je půl zdraví*“. Veselou myslí je tu míněn optimistický přístup k životu, nejen laciné vtipkování, prázdné taškařiny a nemístné zlehčování vážných a závažných situací. Proto platí, že „*osvobodit se smíchem jistě ano, ale svoboda od něčeho zůstává prázdnou, když zároveň není svobodou pro něco ...(...) Legrace pro legraci může skončit také v naprosté nicotě...*“ – (4). Zachovávat si nadhled i v těžké situaci není lehké, ale neměli bychom jí podlehnout.

Už z tohoto velmi stručného úvodu vyplývá, že takto správně chápaný bod našeho Zákona by měl oslovovat všechny věkové skupiny nejen skautů. Ti ovšem mohou svými přístupy a projevy působit také na ostatní spoluobčany. Roverům *Baden-Powell* vzkazuje – „dobrou náladu může mít každý, kdo o to stojí. Pomůže to vždycky a nejvíc v nesnázích a nebezpečí“ – (3). K tomu ještě dodává – „ve chvíli, kdy se zasmějete, většina starostí jako by se rozplynula a snadno překonáte všechny obtíže“ – (tamtéž). Připomínám, že ani *T. G. Masaryk* nepostrádal svůj charakteristický, někdy až pořouchlý humor, jak vyplývá např. i z jeho příběhu, uvedeného v závažné knize významného teologa, z níž tu tak často cituji. Humor, mu pomáhal překonávat svízele, které ho provázely v jeho tak bohatém a obětavou prací pro národ naplněném životě.

Nejde ovšem jen o osobní a soukromé záležitosti, ale nedobré společenské poměry mohou přinášet skepsi a beznaděj celým skupinám lidí, celému národu. Je to aktuální i v současnosti, která trpí četnými neduhy. Společnost, jak se tak často připomíná, se nijak nevyrovnala s minulostí, nemá k tomu sil a snad ani vůli. Chyba zřejmě nastala už na samém počátku, když protestující veřejnost demonstrovala proti tomu, co prožívala, ale nedala si konkrétní cíl, jehož chce dosáhnout. Navíc – snad v obavách z všeobecných násilností – nepostavila „stranu zla“ mimo zákon. Jen tak se stalo, že mnozí „dřívější“ včas pochopili, že je třeba „převléknout kabáty“ a zaujmout opět významná a rozhodující místa. To posiluje současnou „*blbou náladu*“, jak ji označil před časem už *Václav Havel*, již ovšem není možné trvale podléhat. Optimismus sám o sobě ani tady nepostačí, je potřeba usilovně pracovat na obnovení normálních a demokratických vymožeností svými vlastními silami, jak jsme se o tom už také zmínili v pasáži o občanské angažovanosti.

Vrátím se však ještě do našich každodenních prožitků, s nimiž se musíme sami vypořádat. Skauting přináší všechny předpoklady k tomu, aby tato snaha vyzněla úspěšně. Je to především jeho výchova k samostatnosti, logickému myšlení, nejrůznějším dovednostem a znalostem, které vštěpuje mladým lidem už od jejich příchodu mezi naše nejmladší, tedy do smečky vlčat. V nezanedbatelné míře však také mravní zakotvení, bez něhož se život stává prázdným a nenaplněným. To je významnou a dokonce prioritní záležitostí skautské výchovy. Stejně tak rovněž *T. G. Masaryk* vzpomínal, že i v těch nejtěžších okamžicích jeho života, především těch, jež ho potkaly na jeho cestách za osvobozením národa, vždy cítil, že se vše vyvíjí tak, aby výsledek vyzněl pozitivně. Pro prvního prezidenta naší země, který neskrýval svoji hlubokou víru v Boží prozřetelnost, to bylo vždy důkazem jejího neustálého působení. Svůj poznatek před nikým netajil a přiznával se k němu vždy veřejně.

Skautovi přináší jeho cesta k *nejvyšší Pravdě a Lásce* vždycky nadhled ve všech nesnázích, který mu nedovolí podlehnout okamžité skepsi. Životní optimismus – jak bychom také mohli nazvat „*veselou mysl*“ – provází nás i tehdy, když se nám zdá, že je vše ztraceno. S ním se cítíme „být nad věcí“ a pomáhá nám k vyřešení každého problému s jasnou hlavou. Dává jistotu, že všechno se zase obrátí k dobrému, jen k tomu musíme podle svých sil také přispět. Skauti tak mohou povzbudit váhající a být přínosem pro jednotlivce i společnost. To je v dnešní době současné mravní devastace mimořádně potřebné.

Jestliže tedy kdysi *Václav Havel* nazval tak pádně a nelichotivě současné klima veřejného života, je nejen v našich silách, ale také naší povinností ve smyslu skautského slibu pracovat na tom, aby se celá společnost posunula pozitivním směrem. K tomu nám pomáhej Bůh.

Skaut je hospodárný

Formulace tohoto bodu Zákona doznala v nepříliš vzdálené době změnu, která jeho dosah mnohem lépe vystihuje. Ještě po druhé světové válce jsme říkali, že „*skaut je spořivý*“. Ta spořivost by mohla být zavádějící, protože by mohla mít poměrně blízko i k nedobrym projevům, jako je „hrabivost“, hamižnost, či jiné negativní stránky charakteru a souviset s nimi. V této „nové“ podobě lépe vystihuje smysl tohoto bodu Zákona.

Ty souvislosti jevů bývají často dobře patrné. Nesouhlasím však s oblíbenou marxistickou poučkou, že „vše souvisí se vším“. Je to nehorázný nesmysl, jako ostatně celá řada dogmat marxismu, jejichž účelem je pouze mást a ohlupovat široké nemyslicí masy k dosažení jeho zločinných cílů. Pravdivější by asi bylo říkat, že „vše souvisí s něčím“. Odkrývání těchto souvislostí patří k největším dobrodružstvím vědy i našeho prostého bytí.

Vrátíme-li se k našemu tématu, musíme si uvědomit, že tento bod má snad dnes mnohem větší význam a poslání, než tomu bylo v době založení skautského hnutí. Současná společnost propadla hrubému konsumismu se všemi jeho negativními projevy. „Zlaté tele“ mamonu bylo předloženo lidem ekonomy, kteří se po pádu totality všude dostali na důležitá místa, jako největší a v podstatě jediný cíl demokratického státu. Jejich názor je snadno pochopitelný. Dostalo se jim totiž vzdělání už za totality, která neuznávala jiný pohled na svět než marxisticko-materialistický. V tomto duchu vedly tehdy vysoké školy vzdělávání a své posluchače. Ani ten současný tolik opěvovaný liberalismus ve všem

podnikání není v tomto směru o mnoho lepší. Poukázal na to kdysi T. G. Masaryk, když na adresu tehdejších ekonomických liberálů napsal – „všichni ti liberální teoretikové, zejména národohospodáři, kteří zřejmě a výslovně morálku odmítají, jsou a také byli učiteli marxismu“. – (4). Že by tedy to „zrůdné sémě“ tu bylo už tenkrát?

Táboření je důležitým výchovným prvkem skautingu, současně také prvkem, který je pro neskautskou veřejnost nejvíce viditelný. Věděli to zakladatelé obou větví skautingu. E. T. Seton tábořil se svými hochy poprvé už v roce 1902 v USA, Baden-Powell na ostrově Brownsea o pět roků později, od 1. 8. do 9. 8. 1907. (Tento datový údaj se pokládá za datum vzniku skautského hnutí). Tábory upevňují jednak vzájemné vztahy v oddíle, vedou své účastníky k samostatnosti, především však naučit se žít v jednoduchých podmínkách. Tedy ne k primitivismu, jak by nám snad mohlo být podsouváno. To bylo důležité nejen v době vzniku hnutí, kdy sociální otřesy přinášely obtížné situace, ale i v dnešní době. Ta je silně poznamenána – jak už bylo řečeno – konsumismem, jenž materiální stránku žití staví do čela všeho snažení. Na táboře mladí lidé poznají, že i bez všech technických vymožeností se dá žít plnohodnotně. Předejde se tak mnoha pozdějším krizím, zklamáním a kolapsům rodin.

Takto chápaná „hospodárnost“ souvisí úzce se zde již zmíněnou ochranou přírody a všech jejích zdrojů, tolik potřebných nejen pro naši současnost, ale pro dobrý chod světa i budoucích generací. Rozumné užívání zdrojů vyžaduje snad někdy i oběti a osobní uskovnění, je to však jediná reálná cesta k budoucnosti. Znovu tu tedy připomínám názor *de Saint-Exupéryho*, který možná zní pateticky, ale je realistický.

Moc se omlouvám za následující historku, kterou do těchto jinak zcela jistě vážných a snad i závažných úvah připojím. Nemá věci zlehčovat, pouze odhaluje některé naše lidské vlastnosti – vypočítavost, sobectví a politováníhodnou „malost“. Lakotný Skot si postěžoval, že se velmi rád napije kávy, ale že si na ní ještě nikdy nepochutnal. Má ji totiž rád se dvěma kostkami cukru v šálku, ale doma si kávu vždy sladí jen jednou kostkou, a pokud je mu někdy nabídnuta na návštěvě, pak třemi. Takovou by naše „spořivost“, preferující soukromé a sobecké zájmy, být neměla.

Nezbývá jiné cesty, než potlačit veškeré prospěchářství a snahu po osobních výhodách i jiné projevy lidského egoismu v soukromí a celospolečenském projevu. V tom by mohli a měli být skauti vzorem celé společnosti, na svém pracovišti, ale také svou dobrovolnou veřejnou angažovaností vnášet to do života této země.

Skaut je čistý v myšlení, slovech i skutcích

„*Finis coronat opus*“ – říkali staří Římané. My bychom to rčení přeložili tak, že – „*konec korunuje dílo*“. Poslední bod našeho „desatera“ tak dokonale a důsledně shrnuje všechno, co bylo ve všech dřívějších pokynech uvedeno, ale také to, co nebylo řečeno výslovně nebo – snad – dokonce opomenuto. Je ze všech nejdůležitější, pokud se ovšem u tak zásadního dokumentu, jakým skautský zákon beze vší pochybnosti je, dá hovořit o tom, že naléhavost některých jeho částí je různá.

Desátý pokyn zasahuje ze všech nejvíce do našeho soukromí, do naší intimity. Požadavek *čistoty myšlení* je velmi naléhavý a samozřejmě nad jiné obtížný. Naše myšlenky nás provázejí neustále, míhají se bez ustání myslí a jen nesnadno se ovlivňují. Naše myšlení pracuje stále, bez ohledu na to, zda je dokonce v daném okamžiku vůbec pozorně sledujeme. Zachovat si jeho čistotu a také korektnost není tedy vůbec snadné. Křesťané vědí, že Zlý číhá neustále a využije každé naší třeba jen okamžité nepozornosti, aby si pohotově našel skulinku, kterou by do našeho podvědomí pronikl a působil k naší zkáze. Ubránit se úspěšně špatným myšlenkám není rozhodně snadné.

Hovoříme-li tedy o čistotě myšlenek (a skutků!), nejde nám v tom případě pouze o záležitosti sexu, ale o mnohem širší oblast. Mám na mysli nenávisť, závist, pomluvy. Nedobré sousedské vztahy mají také tady obvykle svůj původ. Jsme – bohužel – často svědky, že se tyto jevy staly zcela běžnou „zbraní“ v politických šarvátkách a bojích o přízeň voličů. To vedlo někdy až k revolucím a válečným střetnutím.

Závist neúspěšných vůči úspěšnějším, četných nemajetných vůči „mohovitějším“ se staly úspěšnou zbraní komunistů v šíření jejich idejí. Vedly až k třídní nenávisti a k třídnímu boji, jehož cílem byla fyzická likvidace jinak smýšlejících a zcizení jejich majetku. Proto se komunismus a skauting tak razantně rozcházejí ve svých cílech. Skaut proto nemůže být členem komunistické nebo jiné totalitární strany, ani komunistu členem Junáka. To stvrzuje také usnesení kolínského Valného sněmu a četná další prohlášení.

Čistota ve slovech se v našich oddílech „omezuje“ obvykle jenom na nežádoucí používání tzv. „mužných“ slov. Byl jsem svědkem toho, že na skautské akci se ozývaly výrazy, které do slovníku skauta rozhodně nepatřily. Když jsem vyslovil nahlas své podivení, překvapila mě reakce přítomné činovnice (neuvedu její jméno, ani středisko, kde k tomu došlo), že „*je to normální*“, protože se tak mluví v rodinách a proto „s tím nic ne-

nadělaví“. Milé sestry, milí bratři, není to „normální“, třebaže to někde může být „běžné“. Není to normální už proto, že se to vymyká normám slušného chování a naší korektní komunikace. Tu samozřejmě nelze podceňovat, věc má ale mnohem širší dopady. Čistota ve slovech totiž sahá mnohem dál. Nelze šířit o bližním nepravdy, pomluvy, přenášet dál jeho případné poklesky. Příčí se to nejen pravidlům slušnosti, dobrého soužití, ale v některých případech to podléhá i trestnímu právu. To však jistě není jediným důvodem k tomu, aby to nepatřilo k „výbavě“ skauta.

Závěrečný bod našeho zákona „zastřešuje“ vše, co bylo uvedeno v těch předcházejících. Zatímco naši svěřenci budou vidět jeho naplnění právě „ve slovech“, pro starší je jeho působnost mnohem širší. Jistě si budou střežit svůj „slovník“, ale stejně důležité, ne-li podstatnější, je jeho poslání v oblasti vztahů. „Podle skutků poznáte je“ – praví evangelista. Naše „čisté skutky“ jsou tedy tím, čím své skautství stvrzujeme.

Není to vždy snadné. Život nám často předkládá důležitá zásadní rozhodnutí. Ačkoliv se to může zdát málo pravděpodobné, platí to tak pro každý věk. Už jsme se tu zmínili o tom, že všichni býváme postaveni před problémy a rozhodování, která jsou úměrná právě našemu věku. Prožíváme je tedy všichni se stejně velkou vážností a starostmi, třebaže dospělým se mohou někdy obtíže jejich dětí zdát bagatelizující. Mějme tedy pro ně porozumění a pomáhejme jim ze všech sil. Současně ale nikdy nezapomínejme na naši povinnost vyvarovat se takových skutků, které se s „čistotou skautství“ rozcházejí.

Jestliže tedy platí výrok bratra Zakladatele o trvalosti osobního skautství, pak beze vší pochybnosti bude patrně největším životním průvodcem právě pokyn tohoto závěrečného ustanovení. Naše chování, vystupování a také naše skutky jsou tím nejviditelnějším, co potvrzuje, že jsme skauty zůstali. Jistě to neděláme jen pro naši pouhou pověst, ale je to na prvém místě projevem plného respektování a věrohodným důkazem přijetí našeho celoživotního skautského slibu.

Závěr, kterým vše začíná

Naše úvahy začaly podivným jevem, který se objevil po poslední obnově, kdy „noví“ skautští činovníci zpochybňovali platnost skautského zákona pro všechny, či uvažovali o případném omezení počtu jeho pokynů. Smyslem této krátké procházky jeho jednotlivými body – a také jistě neúplného výčtu našich priorit i závazků – bylo najít odpověď na obě otázky tak, aby byla srozumitelná a pochopitelná všem pochybovačům a

těm neochotným nejen přemýšlet, ale také se podřídit tomu, co si sami – možná neuvědoměle – vybrali. Protože jsme sami jako mladí vstupovali do *Junáka* – bylo to po válce –, aniž bychom si byli uvědomovali jeho výchovný význam, přijali jsme jeho mravní poselství jako velký objev, pro nás tenkrát nejen nový, ale také nesmírně zavazující. Tehdy jsme nevnímali, že doba je složitá a že nebude pro nás vždy snadné tyto přijaté priority naplňovat. Potíže se měly dostavit teprve později, ale to jsme nemohli v té všeobecné poválečné euforii vůbec tušit. Vše nedobré se dostavilo o tři roky později, i když to po celou tu dobu klíčilo dokonce i mezi námi skauty. Neblahé dědictví si do jisté míry nese celá naše společnost stále. Zdá se, že není tak snadné se ho zbavit.

Na obě zmíněné klíčové otázky však existuje jediná jednoznačná odpověď – **Zákon je závazný pro všechny a počet jeho bodů je neměnný**. Je naplněním tří mravních principů skautingu, bez ohledu na to, že byly kodifikovány později, než byly vysloveny *Baden-Powellem*, je součástí základních dokumentů mezinárodních skautských institucí *WOSM* a *WAGGGS* i našich stanov a tradic. Jejich případné opuštění by znamenalo nejen rozchod s mezinárodním skautským hnutím, ale také úplnou devaluaci našeho niterného skautství a rozchod s ním.

Konstatování, které jsem tu tak zvýraznil, zakládá pro nás, starší skauty a činovníky – pokud jsme zůstali svému hnutí věrní a hodláme nadále respektovat svůj „dávný“ skautský slib – povinnost předávat toto poselství dalším generacím. Předávat ho nezkreslené neplodnými a nehoráznými úvahami o novelizacích, úpravách, „zlepšeních“, které by však znamenaly opuštění skautské ideje. Vzpomínám si, že jeden ze zde zmíněných činovníků mi tehdy řekl – „*ale my jsme přece už dál*“. Neuvědomil si, jak velkou pravdu říká. Skutečně byl dál, byl dál od *Baden-Powella* a jeho pojetí opravdového a hlubokého skautingu.

Pro zakladatele světového skautského hnutí bylo jeho duchovní zakotvení skutečně zásadní záležitostí, která byla zcela mimo diskusi. Ve svých názorech byl ještě mnohem „zásadovější“, jak je zřejmé z jeho často citovaných výroků, které tu přesto znovu uvedu. Prohlásil, že „*skaut je věřící a já odmítám všechny formy skautingu, které nemají náboženský základ*“ – (7). On sám pak ve svých osobních kriteriích šel ještě dál sdělením, že „*člověk nestojí za mnoho, jestliže nevěří v Boha a neposlouchá Jeho zákony*“ – (8). Tak kategorická základní ustanovení našich mezinárodních skautských institucí ovšem nejsou. Je to vstřícné pro národní skautské organizace v některých zemích, nevycházejících z euroatlantické kultury, která je – jak dobře víme – založena právě na křesťanství. V našich podmínkách je to pak „podaná ruka“ všem těm, kdo

upřímně hledají nejvyšší Pravdu a Lásku. „Obcházet“ tento duchovní rozměr skautingu však nepřipadá rozhodně v úvahu, má-li jít o hnutí, které se ještě stále odvolává na Baden-Powella. Ten kdysi napsal – „skauting není nic menšího, než užití křesťanství“.

Máme-li předávat skautskou myšlenku všem mladším bratřím a sestrám, je nutné, abychom ji sami bez výhrad přijali. Nemůžeme přece předávat něco, co sami nemáme. V několika málo náznacích jsme tu uvažovali o tom, jak se naplňuje respekt ke skautskému zákonu především u dospělých a starších skautů a skautek. Ve společnosti, která v důsledku historických událostí tak hluboce mravně poklesla, je to nesmírně důležité a doslova prvořadé. Skauti musí „zůstat věrní“.

Hovoříme-li o dějinných souvislostech, je třeba si uvědomit, že to nebyla pouze rudá totalita, která na nás tak mocně zapůsobila. Byly to četné peripetie, kterými náš národ procházel už od středověku. Už samo husitství nebylo ani zdaleka tak „hrdinskou“ záležitostí, jak ji líčí ve svých dílech náš *Alois Jirásek*, ale především krutou občanskou válkou se všemi negativními dopady nejen hospodářskými a kulturními. Na tom nic nemění ani to, že původně vycházelo z reálné potřeby změnit a především zlepšit poměry duchovní, které – jak už tak často v dějinách – díky vlažnosti ve víře lidí postupně upadaly na všech úrovních, a to dokonce i u těch, kdo je měli chránit a pěstovat. Osvícenství, glorifikace velkých vědeckých objevů, dosahování technologické úrovně, z toho pramenící „pýcha“, to vše přispívalo k pochybnostem, které relativizovaly duchovní sféru. Hovoří o tom často renomovaný sociolog a politolog, bratr *Stanislav Balík-Ježek*, profesor *Masarykovy university* a vůdce naší *Jesenické lesní školy*.

Je tedy nutné vrátit se na samý počátek, zamyslet se nad svými postoji, zaujmout stanoviska i k nedobrym společenským poměrům a věrní skautské výchově a jejím prioritám, pracovat pro povznesení této země. Víím, že to zní nadneseně, ale není pro nás jiné cesty. Výchova mladé generace je pak jednou z povinností, kterou jsme převzali od svých starších bratří a sester jako štafetu, abychom později vraceli to, co jsme sami dříve přijali, nebo k čemu jsme svými úvahami o skautském duchovnu dospěli. Jen tak naplníme svoje dobré občanství, jež je v podobě „*službě vlasti*“ také součástí našeho slibu. S tím se skauting nikdy netajil a vedl k němu skauty i skautky, kteří se mu oddali celou svou „*duší i tělem*“, přes všechny překážky, kterými je život doprovázen.

Skauti ve svém úsilí mohou a měli by být vzorem ostatním a stát se tak tou biblickou „*solí země*“. Není to snadné, jako všechno, co je

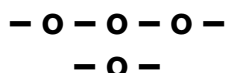

dobré a co má dobrému sloužit. Nesmíme zklamat, náš slib je přece stále platný a není síly, která by nás z něho snad mohla „vyvázat“. O soli země pak píše ve svém evangeliu *svatý Lukáš* (L 14,34), že sůl si musí zachovat trvale své dobré vlastnosti. „*Zkází-li se sůl, čím bude osolena? (...) Kdo má uši k slyšení, slyš!*“

My však stále věrni svému slibu, přes všechny obtíže, které život přináší všem, půjdeme skautskou stezkou stále dál a výš ke svému cíli, budeme vždy „*zachovávat zákony skautské*“, předávat pomyslnou štafetu skautské myšlenky mladším, protože

chcem věrni zůstat také dál!

V Ivančicích, červen-červenec L. P. 2019

Prameny a odkazy

- (1) Břečka, Bruno – KRONIKA ČS. SKAUTSKÉHO HNUTÍ 1900-1990 –
– Brněnská rada Junáka – Brno 1999
- (2) Stránský, Jiří – VZKAZ – přepis jeho projevu v ČT2 dne 17. 9. 2009
ve 22,10 hodin – ZNF – Ivančice 2009
- (3) Baden-Powell, Robert Smyth – VLČE, SKAUT, ROVER – Skauting
– Liberec 1993
- (4) Pospíšil, Ctirad Václav – MASARYK IRITUJÍCÍ A FASCINUJÍCÍ –
– Karolinum – Praha 2018
- (5) Hansen, Walter – VLK JENŽ NIKDY NESPÍ – Scoutarch – Praha
1994
- (6) Navrátil, Zdeněk – POKORA I SEBEVĚDOMÍ – ZNF – Ivančice 2019
- (7) Navrátil, Zdeněk – BLÍŽE K BADEN-POWELLOVI – ZNF – Ivančice
2017
- (8) LORD BADEN-POWELL O NÁBOŽENSTVÍ – Scoutpresse – překlad
M. Kudláčková a J. Poul – ZNF – Ivančice 2003

Děkuji bratru Ing. Jiřímu Čejkovi DrSc za pozorné prohlédnutí textu a jeho věcné připomínky, kterými k němu významně přispěl.

ZNF

Obsah

„Skautem jednou, skautem navždy“	1
Skaut je pravdomluvný	4
Skaut je věrný a oddaný	5
Skaut je prospěšný a pomáhá jiným	7
Skaut je přítelem všech lidí dobré vůle	8
Skaut je zdvořilý	10
Skaut je ochránce přírody a cenných výtvorů lidských	13
Skaut je poslušný rodičů, představených a vůdců	15
Skaut je veselý myslí	17
Skaut je hospodárný	19
Skaut je čistý v myšlení, slovech i skutcích	21
Závěr, kterým vše začíná	22
Prameny a odkazy	25
Obsah	26

Ing. Zdeněk Navrátil BLŠ, ELŠ

ŽÍT DUCHEM ZÁKONA

Skautský zákon nás provází trvale

ZNF

Ivančice v červenci 2019

Kopírování povoleno

ZNF

Zdeněk Navrátil

ŽÍT DUCHEM ZÁKONA

2019